

Region Västernorrland

Diarienummer: 21NHU202

Remissyttrande över Kulturplan för Västernorrland 2023–2026

Ideell kulturallians är en samarbetsorganisation för den ideella kultursektorns riksorganisationer på kulturområdet. Ideell kulturallians företräder 20 medlemsorganisationer som i sin tur har över en miljon medlemmar, där verksamheten till stor del bedrivs ideellt. Ideell kulturallians riksorganisation samordnar också ett antal regionala ideella kulturallianser runt om i landet.

Våra medlemmar är ABF, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam), Ax – Kulturorganisationer i samverkan, BILDA, Bygddegårdarnas Riksförbund, Folkets hus och Parker, Folkuniversitetet, Folkbrörelsernas konstfrämjande, Ibn Rushd, MAIS, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV), Riksteatern, Riksskådebanan, Sensus studieförbund, SIOS – etniska organisationer i Sverige, Sveriges konstföreningar, Sveriges Hembygdsförbund, Studieförbundet, Studieförbundet Vuxenskolan och Våra gårdar.

Vi välkomnar remissversionen av Region Västernorrlands nya kulturplan som lyfter många viktiga aspekter av kulturlivet och bärs fram av positiva mål och visioner.

Vi har också tagit del av remissyttrande från Ideell kulturallians Västernorrland, och ställer oss bakom deras yttrande. IKA Västernorrland är en etablerad och viktig aktör som har bedrivit ett mångårigt arbete för samverkan med regionen och med utveckling av kulturlivet. Vi är förvånade över att IKA Västernorrland har strukits ur den nya kulturplanen, och föreslår att det rättas till i den slutgiltiga versionen. Vi menar att idéburen kultursektor är marginaliserad i remissversionen av kulturplanen. Våra synpunkter och förslag handlar därför om förtydliganden och kompletteringar.

Kontaktpersoner på Ideell Kulturallians:

Gunnar Ardelius, verksamhetschef, gunnar.adelius@ideellkultur.se

Tel: 073-954 01 15

Anna Livion Ingvarsson, kulturpolitisk sekreterare, anna.livion.ingvarsson@ideellkultur.se

Tel: 0739-788666

Sammanfattning

- Vi föreslår att den idéburna kultursektorns verksamhet skrivs in i kulturplanen så att dess viktiga roll för kulturlivet framgår och respekteras.
- Vi föreslår att Region Västernorrland inrättar ett återstartsstöd för idéburna organisationer.
- Vi föreslår att Region Västernorrland ser över sitt bidragssystem och inför långsiktiga, generella bidrag till verksamheter för, och med, barn och unga.
- Vi föreslår att Region Västernorrland gör en kartläggning av den idéburna kultursektorns verksamhet i regionen.

Återstart efter pandemin

Den idéburna sektorns verksamheter har drabbats hårt av pandemin. Det kommer att ta lång tid att ta igen vad man förlorat och viktiga verksamheter riskerar att slås ut. Satsningar för att stötta idéburna organisationer i återstarten efter pandemin saknas helt i kulturplanen.

Vi föreslår att kulturplanen kompletteras med en skrivning om läget efter pandemin samt med en satsning på stöd för återstart till de idéburna organisationerna.

Nedan följer kommentarer, synpunkter och frågor som hänvisar till texten under respektive rubrik i remissversionen av kulturplanen.

Utgångspunkter

Vad är en regional kulturplan?

Vi uppskattar ambitionen att ta fram målsättningar i samverkan med bland andra civilsamhället. Vi sätter också värde på att kulturplanen kan verka för en flernivåsamverkan. Det kulturpolitiska ansvaret delas av stat, region och kommun, och det är inte alltid tydligt för oss hur ansvaret fördelas. Genom denna stärkta samverkan skulle ansvarsfördelningen kunna bli tydligare.

Tidigare planer och processen

Ideell kulturallians känner igen de principer som har lyfts fram under processen. Vi ställer oss bakom vikten av barns och ungas delaktighet. Vi är också glada för att kulturens frihet och oberoende lyfts fram som avgörande för kulturell och konstnärlig utveckling. Vi skulle önska att även beskrivningen av kulturens ekosystem tog upp de idéburna kulturorganisationerna, som här spelar en viktig roll.

Målområden

Ideell kulturallians ställer sig bakom de tre målområden som ställs upp. De är angelägna och aktuella, och är en bra utgångspunkt för att utveckla kulturlivet i Västernorrland.

I Västernorrland tar vi aktiv ställning för konstnärlig frihet samt stärker den kulturella infrastrukturen och det professionella skapandet

Vi känner igen och uppskattar de inlägg som tas upp under det första målområdet.

Vi vill dock påminna om att den idéburna kultursektorn är drivande också i producentledet. Här finns även föreningar för utövande konstnärer, och föreningar som är aktiva som producenter av kulturhändelser – inte ”bara” i kraft av sin mottagarkapacitet.

De idéburna organisationerna är också viktiga för den konstnärliga friheten. Genom sin föreningsform har de en självständighet och initiativförmåga som stärker den kulturella friheten och driver på konstnärlig utveckling.

Vi vill påpeka att idéburna organisationer ofta är beroende av offentlig stöd. Därför är det viktigt att principerna om konstnärlig frihet och armlängds avstånd ligger till grund även för bidragssystemets utformning.

I Västernorrland vill vi skapa jämlik tillgång till kultur för alla

Vi uppskattar ambitionen att stärka arrangörsledet och "civilsamhällets aktörer". Det ideella kulturlivet finns, med sin föreningsburna struktur, runt om i hela regionen. Verksamheten finns också på platser dit institutionerna inte når. Medlemmar i kulturföreningar kan delta på många sätt, och medlemskapet ger möjlighet att aktivt påverka, driva och utveckla verksamheten. De många föreningarna tar gemensamt ett stort ansvar för ett brett deltagande i Västernorrlands kultur. Inom idéburen kultursektor finns också bildningsorganisationer, kvinnoföreningar, minoritetspräksföreningar, etniska föreningar, språkkaféer, med mera. Ett bra sätt att öka tillgängligheten till kultur är att främja de idéburna kulturorganisationerna i Västernorrland.

Ideell kulturallians Västernorrland har gjort ett gediget arbete kring barnkonventionen som är viktigt att följa upp. Organisationer som verkar för och med barn behöver ofta stöd för att engagera professionella ledare och täcka lokalkostnader. Ett exempel är Teaterverkstan/Ånge kabaré som i flera decennier har drivits i utan ekonomisk trygghet och ersättning till verksamhetens ledare. Detta trots att Ånge kabaré skapat möjligheter för generation efter generation av barn och unga att stå på scen och spela teater. Vi menar att det är viktigt att det offentliga möter upp det här slags ideella engagemang med rimliga bidragsformer.

Ideell kulturallians rekommenderar att regionen ser över sitt bidragssystem, och inför långsiktiga, generella bidrag till verksamhet för och med barn och unga.

Det är sant att de idéburna arrangörsföreningarna och lokalhållande föreningarna behöver stärkas. De behöver nätverk och kompetensutveckling. Lokalerna behöver rustas för att fungera som scener, utställningsrum och replokaler – med teknik, utbildning i digitalisering, etcetera. Kulturplanen borde kompletteras med en satsning även på tillgänglighetsanpassningar av lokaler. Många lokalhållande föreningar vill göra sina lokaler mer tillgängliga. För all detta behövs ekonomiskt stöd.

I Västernorrland har kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet en stark roll i samhällsutvecklingen

Texten under det tredje målområdet drar i väg åt olika håll, och är inte helt lätt att greppa. Det handlar om demokrati, hållbarhet, behovet av kunskap om kultur inom alla samhällssektorer, kulturella och kreativa näringar och slutligen besöksnäring. Men vi förstår att Västernorrlands nya kulturplan på flera sätt vill lyfta kulturens roll som utvecklingskraft i samhället. Kultur ses inte som en avgränsad sektor, utan kulturpolitiken samverkar med andra politiska mål.

Och vi håller med, kultur är en viktig kraft i ett demokratiskt samhälle. På samma gång behöver kulturens frihet och självständighet värnas. Kulturplanen tar på andra ställen upp kulturens frihet och armlängds avstånd, och vi menar att det är viktigt att regionen håller fast vid dessa principer. Kultur ger stor samhällsnytta, men för att nå dessa samhällsnyttiga resultat måste kulturen vara fri.

Principer och verktyg

Vi uppskattar betoningen av öppenhet, samverkan och utveckling.

Några kommentarer:

Punkten som inleds "Effektiva och strategiska samverkansformer..."

Vi ser fram emot stärkt samverkan mellan idéburen kultursektor och regionens företrädare. Och samverkansformerna behöver vara relevanta. Exempelvis har vi deltagit i dialogsamtal där civilsamhället i hela sin bredd varit inbjuden – också föreningar som inte sysslar med kultur utan exempelvis folkhälsa, pensionärsorganisationer, idrott. Utöver detta behövs samverkansformer där just den idéburna kultursektorns frågor kan lyftas, så att dessa inte tappas bort.

Vi önskar att förvaltningen aktivt tar för sig och uppriktigt intresserar sig för den idéburna kultursektorn. Vi på Ideell kulturallians riksorganisation var glada för att två representanter från förvaltningen deltog i Ideell kulturallians Västernorrlands kulturhelg i Ånge i fjol. Men vi blev förvånade över att förvaltningens representanter endast deltog i den punkt som de själva medverkade i, trots att de under dagen var på plats i kulturhuset och var inbjudna att ta del av hela programmet. Det kan säkert finnas en förklaring till detta som vi inte känner till. Det var tråkigt att de missade chansen att lyssna och lära sig mer om de aktuella frågor som de idéburna kulturorganisationerna diskuterar.

Punkten som inleds Genom gemensamma finansieringsmodeller

Det är inte tydligt för oss vad punkten innebär. Vi hoppas att regionen ser över sina bidragssystem, så att det blir enklare att söka och få stöd för idéburna kulturföreningar. För att få projektbidrag har det funnits krav på att projektet ska genomföras i minst tre kommuner, trots att det kan handla om så pass små bidrag som 10 000 kr. Det säger sig själv att det inte är meningsfullt. Definitionen av vad som är en regional angelägenhet behöver ses över – att göra saker på tre ställen behöver inte leda till bättre kultur.

Punkten som inleds Genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter

Digitalisering är ett område som betytt mycket för idéburen kultursektor under pandemin. När digitaliseringen nu fortsätter, är det angeläget att de idéburna organisationerna inte hamnar på efterkälken. Det krävs finansiering av inköp av teknik, tjänster och utbildning.

Konst- och kulturområden

Idéburen kultursektor vill gärna kliva fram och ta ansvar för genomförandet av kulturplanen, så som står i texten. Vi behöver också få erkännande för det vi gör. Många idéburna organisationer har stora ambitioner och är beredda att fortsätta ta ansvar i sina lokalsamhällen. Men flera av dem dras med underfinansiering, och därför är möjligheterna begränsade.

Scenkonst

Vi vill reservera oss mot skrivningar som förutsätter en motsättning mellan "professionell" och "ideell". Så här skriver regionen i remissversionen av kulturplanen:

"I Västernorrland finns flera starka aktörer inom området, både på professionell och ideell nivå. Detta skapar förutsättningar för att erbjuda bra balans mellan spets och bredd."

Formuleringen avslöjar en nedlåtande hållning. Regionen ser det ideella som något som finns på en lägre nivå! Självklart kan ideell kulturverksamhet omfatta amatörkultur och verksamhet där människor gör stora insatser utan ersättning för arbetstid. Den verksamhet som bedrivs är för den sakens skull inte oprofessionell eller på en lägre nivå, den bedrivs enbart på andra villkor. Amatörteater kan ha hög konstnärlig nivå, professionell teater kan vara bred. Begreppet "ideell" betyder inte "amatör" eller "utan ersättning" – det syftar på att verksamheten är idéburen.

Vi rekommenderar att texten skrivs om med respekt för den viktiga verksamhet som idéburna scenkonstföreningar bedriver.

Vi uppskattar att Riksteatern välförtjänt lyfts fram. Vi saknar däremot texter om den omfattande verksamhet som bedrivs av de många andra utövande idéburna organisationerna inom musik, dans och teater. Eventuellt beror detta på att företrädare för regionen saknar en komplett överblick och kunskap om den omfattande verksamhet som bedrivs i Region Västernorrland.

Vi föreslår att Region Västernorrland gör en inventering och sätter sig in i de olika verksamheterna, för att fördjupa förståelsen för den idéburna musik-, dans- och teaterverksamheten.

Vi uppskattar att en av de prioriterade punkterna handlar om arrangörsled och mottagarkapacitet. Som vi skrivit tidigare, är det viktigt med satsningar på de idéburna arrangörsorganisationerna och lokalhållande organisationer, för att scenkonst ska kunna framföras och möta publik i hela länet.

Kulturarv, museer och arkiv

Även här saknas beskrivning av den omfattande verksamhet som bedrivs av idéburen sektor inom kulturarv, kulturmiljö och arbetslivsmuseer.

Samma typ av nedlåtande formulering om "nivåer" som fanns tidigare i texten, kommer igen här: "I Västernorrland arbetar många aktörer och organisationer med kulturarvsutveckling på institutionell och civilsamhällesnivå".

Vi kräver att texten skrivs om med respekt för det arbete som bedrivs av hembygdsrörelsen, arbetslivsmuseer, med flera.

Biblioteksutveckling, läs- och litteraturfrämjande

Under denna rubrik saknas den läs- och litteraturfrämjande verksamhet som bedrivs av idéburen kultursektor. Exempelvis av bildningsförbund, minoritetspråkföreningar, författarsällskap, med flera.

Vi föreslår att texten kompletteras med detta samt att en punkt läggs till i prioriteringslistan:

- Främja och samverka med idéburna organisationer som arrangerar kulturprogram och erbjuder läsecirklar, festivaler, språkkaféer och liknande.

Bild och form

Konstföreningar inom Riksförbundet Sveriges konstföreningar och Konstfrämjandet är exempel på idéburna organisationer som bedriver verksamhet i Västernorrland. Dessa aktörer är ofta avgörande för att skapa visningsplatser och utställningstillfällen för konstnärer.

Vi föreslår att en punkt läggs till prioriteringslistan:

- Främja och samverka med idéburna organisationer som arrangerar konstprojekt, utställningar och andra program av folkbildande karaktär.

Film och rörlig bild

I beskrivning av filmområdet saknas beskrivning av den idéburna sektorn. Ändå är exempelvis idéburna arrangörer av filmvisningar eller verksamheter som skapar film tillsammans med barn och unga viktiga för områdets utveckling

Vi föreslår att texten skrivs om så att den omfattar även idéburen kultursektor.

Hemslöjd, slöjd och konsthantverk

Här saknas beskrivning av den rika verksamhet som bedrivs av idéburna organisationer, exempelvis studieförbund, hemslöjdsföreningar, etniska organisationer, med flera.

Vi föreslår att texten kompletteras med en text om de idéburna kulturaktörernas verksamhet.

Vi föreslår att prioriteringslistan kompletteras med

- Främja, stötta och samverka med idéburna organisationer som sysslar med slöjd och hantverk.

Uttrycket "semiprofessionella" är tveksamt – vad menas med det, vem vill kallas semiprofessionell? För att det kulturella kretsloppet med sina olika aktörer i olika roller ska bli begripligt, är det viktigt att veta vad begreppen syftar på.

Vi föreslår att ordet "semiprofessionella" stryks.

Spelkultur

Vi uppskattar att Region Västernorrland tar upp spelkultur som ett verksamhetsområde, och hoppas att regionen vill samverka med de idéburna organisationer som finns inom området.

Vi föreslår att en punkt läggs till i prioriteringslistan

- Främja, stötta och samverka med idéburna spelorganisationer.

Genomförande och uppföljning

Samverkan

Som vi skrivit ovan är formerna för samverkan viktiga. De idéburna kulturorganisationerna har specifika erfarenheter och frågor som kan lyfta länets kulturliv genom samverkan.

Viktiga samverkansformer

Kartläggningar

Bättre överblick, samt uppdaterad och djupare kunskap om den idéburna kultursektorn, skulle ge ett bra underlag för regionens fortsatta arbete med att främja, stötta och utveckla kulturlivet.

Vi föreslår att Region Västernorrland gör en inventering och genomlysning av länets idéburna kulturorganisationer och deras verksamhet.

Begrepp och definitioner

Bildningsförbunden

Bildningsförbunden bedriver en viktig och stor kulturverksamhet i Västernorrland, men saknas i kulturplanen på relevanta ställen. Vi menar att de måste läggas till och även definieras under rubriken "Begrepp och definitioner".

Civilsamhället

Vi anser att man genomgående i texten har en otydlighet kring begrepp, till exempel: civilsamhälle, civilsamhällets aktörer, semiprofessionella, ideella kulturföreningar, ideella organisationer, arrangörer, med flera.

Vi föreslår att man i huvudsak använder tre begrepp som bör definieras och som sedan genomgående används: Institutionerna, De professionella kulturskaparna, Den idéburna sektorn/ idéburna organisationer.

Vi föreslår en ny text under "Civilsamhället"

Den idéburna sektorn

Den idéburna sektorn omfattar organiserade verksamheter som bygger på demokratiska värderingar samt gynnar samhälls- eller medlemsintresset. Verksamheterna är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn och bedrivs i icke vinstutdelande ekonomiska eller ideella föreningar, kooperativ, samfund, stiftelser eller liknande sammanslutningar.